

šta od svoje vrijednosti i jedino treba zažaliti zbog činjenice što barem priloženi popis literature (koji sadrži 41 bibliografsku jedinicu) nije dopunjen novim radovima relevantnim za ovu problematiku.

Tekst što ga je dr N. Rot prezentirao u svojoj dizertaciji pripada u prvom redu, psihologiji mišljenja, ali je značajan i za socijalnu psihologiju, jer je proces suđenja (donošenja sudova) zanimljiv i važan i u domeni ispitivanja stavova, uvjerenja, predrasuda i javnog mnijenja. Naime, »većina metoda kojima se eksperimentalno ispituju stavovi i počiva na pretpostavci da se stav manifestuje kroz sudove o pojavama i odnosima o kojima se želi ispitati stav.« (str. 6) Pored ove »općenite« povezanosti Rotove dizertacije sa (uže shvaćenom) socijalnom psihologijom, treba spomenuti i to da je autor svoje rezultate dobivene ovim istraživanjem iskoristio i za (na drugome mjestu objavljeno) ispitivanje *utjecaja mišljenja »većine«* (grupe) na stupanj uvjerenosti u sudove različite psihološke strukture, a to je već eminentno socijalno-psihologijski problem.

Istraživanje o kojem je ovdje riječ izvedeno je metodološki izvanredno korektno (a u tekstu su svi postupci veoma iscrpno opisani), što je omogućilo dobivanje veoma jasnih i upečatljivih rezultata.

Osnovni problem istraživanja bilo je ispitivanje utjecaja (psihološke) strukture suda na stupanj uvjerenosti pri suđenju (donošenju suda). Autor je pošao od pretpostavke da se može razlikovati sedam vrsta sudova s obzirom na njihovu psihološku strukturu i da se tih sedam vrsti sudova međusobno razlikuje po stupnju uvjerenosti koja se uz njih veže. Radilo se o slijedećim vrstama sudova: a) sudovi koji počivaju na perceptivnoj evidentnosti, b) sudovi na logičkoj evidentnosti, c) na naučnom autoritetu, d) na subjektivnom iskustvu, e) na afektivnom odnosu, f) na objektivnom iskustvu i g) sudovi o stereotipnim tvrdnjama. Međutim, rezultati su pokazali da nema opravdanja za izdavanje posljednjih dviju vrsta (sudovi zasnovani na objektivnom iskustvu ne čine homogenu grupu i nedovoljno se razlikuju od sudova na uviđanju logičkih odnosa, a sudovi o stereotipnim tvrdnjama također su nehomogeni i nedovoljno se razlikuju od sudova zasnovanih na afektivnom odnosu).

Na kraju spomenimo da Rotova knjiga, pored popisa literature, sadrži i opsežan *summary* na engleskom jeziku.

U zaključku možemo reći, da (makar i ovako zakašnjelo) objavljivanje doktorske dizertacije N. Rota treba svakako pozdraviti, s nadom da druge vrijedne dizertacije (iz bilo kojeg područja) neće biti tako dugo skrivene od javnosti.

Ivan Magdalenić

William M. Dobriner

SOCIOLOGICAL STRUCTURES AND SYSTEMS, A SOCIOLOGICAL OVERVIEW GOODEAR PUBLISHING COMPANY, INC., Pacific Palisades, California 1969.

Glavna je ideja knjige koncizno i sistematski izložiti osnovne pojmovne jedinice iz kojih se može vidjeti i shvatiti dubina i smisao sociološke perspektive. Bitno je prikazati na najjednostavniji način najkompleksnije temeljne jedinice koje oblikuju znanost zvanu sociologija. Isto je tako potrebno objasniti njihovu međusobnu povezanost i ustanoviti porijeklo. Knjiga je sastavljena od osam poglavlja. »Sociološke perspektive« naslov je prvog poglavlja unutar kojeg se objašnjava pojam znanosti, »termina s kojim živimo«, znanosti koja predstavlja »metodu« za kreiranje znanja o svijetu koji nas okružuje. Mišljenje je autora da treba kazati nešto više i preciznije o društvenim znanostima, zbog čega Dobriner daje kratak opis i objašnjenje psihologije, historije, ekonomije i političke znanosti. Kraj je prvog poglavlja rezerviran za osvrt na sociologiju. Daje se opća shema predmeta, sastavljena iz: 1) socioloških analiza, 2) osnovnih jedinica društvenog života, 3) osnovnih društvenih institucija i 4) temeljnih društvenih procesa. Dobriner podvlači pitanje: »Što je, a što nije sociologija?« Odgovor traži u analizi sociološke povijesti i suvremenih kretanja u sociologiji kao grani znanosti. U drugom dijelu, pod naslovom »Logika sociološkog istraživanja« navedeni su istraživačke metode i stupnjevi istraživačkog procesa. Shematski su prikazane neke alternative sociološkog istraživanja, te opisane razine socioloških analiza. Radi opsežnijeg izučavanja problema o kojem autor piše i preciziranja pojmova koje želi objasniti, Dobriner na-

vodi izvornu literaturu (Cohen Moris, Ernest Nagel, Emile Durkheim, Goode Williams i dr.) »Osnovne pojmovne jedinice« sačinjavaju istoimeno treće poglavlje knjige. Što predstavlja osnovne jedinice? Odgovor na to pitanje nalazimo u dijelovima poglavlja pod naslovima »Akter«, »Kultura«, »Norme«, »Socijalne veze«, »Varijable modela«, »Elementi akcije« te »Oblici interakcije (konflikt, takmičenje, suradnja)«. Četvrto poglavlje daje analizu »Društvenih sistema«. Navode se funkcionalni imperativi neophodni za funkcioniranje i postojanje društvenih sistema (postizanje cilja, adaptacija, održanje modela i sprovođenje upravljanja).

Pod naslovom »Institucionalizacija«, objašnjen je pojam institucije. Ističe se da se institucija sastoji od kompleksne povezanosti uloga »strategijski funkcionalnih i strukturalno značajnih za društveni sistem«. Institucije sadržavaju kombinacije uloga zajedno s osnovnim normama koje nadalje konstituiraju više apstraktan sociološki pojam nego li je »a role«, kojemu se približava razina iskustvenog zapažanja. Autor, razmatrajući problematiku društvene strukture, postavlja pitanje da li se »nogometni tim« javlja kao socijalna struktura i društveni sistem, a ne izostaje niti objašnjenje pojma »manifestne i latentne funkcije« i pojma »disfunkcije«. Peto poglavlje nosi naslov »Grupe«. Opisuju se primarne i sekundarne, te referentne grupe, sociologija ljudskih grupa i asocijativno društvo. Pojam zajednice i elementi koji je konstituiraju opisuju se u šestom poglavlju. Sedmo poglavlje daje opis »Metropolitanske zajednice«, dok se u osmom dijelu, pod naslovom »Stratifikacija i društvo«, promatra jedan od temeljnih procesa u društvu. U okviru poglavlja »Društvene strukture i sistemi«, razmatra se uvjetovanost procesa i mehanizama koji iste kontroliraju, te na taj način utječu na strukture i sisteme.

Dobrinerova je knjiga dosta zanimljiva, pisana je lakim stilom. Problemi koji su postavljeni žele se zahvatiti u cijelosti, iako se događa da se obrađuju samo parcijalno; ali i pored toga, navedena je knjiga dobro »štivo« koje će zanimati svakoga tko se bavi problemima struktura i sistema.

Marija Paštar

Michael Curtis (ed.) Marxism
Atherton Press, New York, 1970.

Knjiga »Marksizam« predstavlja zbornik članaka, napisa i studija, kojima se pokušavaju otkriti osnovni zadaci i problemi u vezi s marksizmom i o marksizmu. Sistematska i bogata kolekcija, kakva je ova, predstavlja izvrsnu i do današnjeg dana prihvatljivu analizu marksističke misli. Napisi i studije svrstani su u četiri dijela.

Naslov je prvog dijela »Politička teorija, društvena znanost ili ideologija?« Članci Georga Lichtheima »Interpretacija Marxove misli«, te Lewisa Cosera i Irwinga Howea »Uloga ideologije« govore o razvojnom putu ideologije. »Marksizam: konzistentnost i revizionizam« drugo je poglavlje u kojem Donald Clark Hodges raspravlja o »jedinstvu Marxove misli«. »Probleme marksističkog revizionizma« obradio je Charles F. Elliot. U »Marksizmu i političkoj modernizaciji« postavlja se pitanje o kakvoj se modernizaciji radi, da li o modernizaciji komunističkog tipa, ili možda o onoj koja se odvija »unutar liberalno demokratskog društva«, da bi kraj trećeg dijela označio što je marksizam na Zapadu, a što na Istoku. Da li je marksizam društvena znanost?. Odgovor na ovo pitanje želi dati Hodges u napisu »Marksizam kao društvena znanost« i Bottomore: »Karl Marx — sociolog ili marksist?«.

U drugom je dijelu knjige riječ o marksističkoj etici, a time i o Marxu: moralistu i humanistu. O marksističkoj etici poše R. N. C. Hunt i Eugene Kamenka. Alijenacija i humanizam su predmet rasprave Daniella Bella (»Kritika alijenacije«) i Michaela Harringtona (»Marx kao humanist«). O odnosu »Marksizam i religija« pišu N. Labkowicz i Alasdair MacIntire.

Unutar trećeg dijela obrađuju se klasične marksističke teme: filozofija, povijest i ekonomija. Dok M. Eastman istupa »Protiv marksističke dijalektike«, Herman Simpson daje »podršku marksističkoj dijalektici«. U sporu »za« ili »protiv« marksističke dijalektike intervenira marksistički »adut« — dijalektički proces, koji se ne može osporiti kada se stvarima i pojavama pristupa sa materijalističkog stajališta. Da je to tako, žele pokazati Mayo (»Marksizam kao filozofija povijesti«) i Hexter (»Nova okosnica društvene povijesti«). Napis Oscara Langga daje pregled »Marksističke ekonomije